

«فرهیختگان» به بررسی انتقادات وارده به نظام‌های برتر رتبه‌بندی دانشگاهی دنیا می‌پردازد

بریکسی‌ها نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌ها می‌نویسند

روزنامه‌ها، وب‌سایت‌ها و دولت‌ها یا دانشگاهیان انجام می‌شوند. شماری از آنها نیز معیارهای ثروت، برتری در پژوهش، پذیرش گزینشی و موفقیت فارغ‌التحصیلان را در نظر می‌گیرند. اما برخی از آنها ممکن است ترکیب‌های مختلفی از معیارهای تخصصی، تعداد دانشجویان، تعداد جوایز، بین‌المللی شدن، اشتغال فارغ‌التحصیلان، پیوند صنعتی، شهر تاریخی و سایر معیارها را هم در نظر بگیرند.

کیفیت آموزش و فعالیت علمی دانشگاه‌ها محسوب می‌شوند که موسسات آموزش عالی و براساس فاکتورهایی بررسی می‌کنند که برحسب نوع رتبه‌بندی ممکن است متغیر باشند. برخی از نظام‌های رتبه‌بندی موسسات را در یک کشور واحد ارزیابی می‌کنند درحالی که برخی از این نظام‌ها به مطالعه و ارزیابی موسسات و دانشگاه‌ها در سطح دنیا می‌پردازند. رتبه‌بندی‌ها غالباً از سوی مجلات،

کمک‌کنند و در واقع ابزاری منطقی به‌شمار می‌رود که به افراد کمک می‌کند از نظر معیارهای مختلف، دانشگاه موردنظر خود را ارزیابی و انتخاب کنند. اما اجرا تنها به همین جا ختم نمی‌شود و در کنار اثرات مثبتی که این رتبه‌بندی‌ها در شناخت دانشگاه‌ها ایفا می‌کنند، کارشناسان حوزه آموزش عالی نقدهایی را نیز به این نظام‌های رتبه‌بندی وارد می‌کنند. رتبه‌بندی‌ها اساساً ابزاری برای ارزیابی

نه تنها به آینده شما جهت می‌دهد بلکه نوع رشته تحصیلی و موفقیت در آن رشته و آینده شغلی شما را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. البته انتخاب دانشگاه به‌ویژه برای کسانی که قصد تحصیل در خارج از کشور و دانشگاه آن‌ور آبی را دارند، سخت‌تر، حساس‌تر و حیاتی‌تر می‌شود که در کنار مشاوره و استفاده از تجربه اطرافیان، به‌طور قطع رتبه‌بندی دانشگاه‌های مختلف هم می‌تواند به این تصمیم‌گیری

ندا اظهري

مترجم

انتخاب دانشگاه یکی از مهم‌ترین تصمیماتی است که افراد در بدو ورود به دانشگاه باید انجام دهند که این امر

مانور رتبه‌بندی‌ها در انتخاب برترین‌های آموزش عالی

هرساله پایگاه‌های رتبه‌بندی مختلف و معتبر دنیا، رتبه‌بندی‌های سالانه خود را از دانشگاه‌های دنیا ارائه می‌دهند که هدف اصلی آنها، ارزیابی عملکرد دانشگاه‌ها و بررسی رتبه و جایگاه آنهاست. به‌رغم اینکه دانشگاه‌ها اهداف متفاوتی دارند اما هنوز هم بیشتر رتبه‌بندی‌ها، تمام دانشگاه‌ها را با معیارهای یکسان ارزیابی می‌کنند اما بین آنها برخی معیارها و کیفیت‌ها ممکن است متفاوت باشد. رتبه‌بندی‌های متعددی در دنیا مشغول فعالیت هستند که عبارتند از: تایمز، QS، شانگهای، ویموتیک، لایدن، رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان (ARWU)، سایمگو، رتبه‌بندی مجموع دانشگاه‌های برتر (ARTU)، یو.اس. نیوز (USNews)، مرکز رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان (CWUR)، رتبه‌بندی ۱۰۰ دانشگاه برتر جهان (رویترز)، رتبه‌بندی دانشگاهی (Round (RUR). اما در این میان، سه رتبه‌بندی تایمز، QS و شانگهای جزء سه رتبه‌بندی مهم دنیا هستند که از اعتبار بالاتری هم نسبت به سایر نظام‌ها برخوردارند. در درجه اول عملکرد اولیه پژوهشی دانشگاه‌ها را اندازه‌گیری می‌کند که نسبت به شیوه تدریس آنها در اولویت قرار دارد. البته این نظام‌های رتبه‌بندی نسب به مواردی که مورد بررسی قرار می‌دهند، بارها مورد انتقاد قرار گرفته‌اند و نیز اعتبار داده‌های موجود در سطح جهانی نیز مورد تردید است. درحالی که برخی از رتبه‌بندی‌ها تلاش می‌کنند تدریس را با استفاده از معیارهایی مانند نسبت کارکنان به دانشجو مورد ارزیابی قرار دهند. اما در حالت کلی، مرسوم‌ترین شاخص‌های رده‌بندی دانشگاه‌ها شامل شهرت دانشگاهی، استخدام دانشجو، نسبت استاد به دانشجو، نسبت اعضای هیات‌علمی بین‌المللی، نسبت دانشجویان بین‌المللی، مشارکت اعضای هیات‌علمی در پژوهش، میزان استناد اعضای هیات‌علمی و رضایت دانشجویان می‌شود.

رتبه‌بندی‌ها چه اثراتی به دنبال دارند؟

در کنار ارزیابی دانشگاه‌ها که در آن عملکرد دانشگاه‌ها بررسی می‌شود، از اصلی‌ترین اهداف رتبه‌بندی‌های دانشگاهی، مشهور شدن دانشگاه‌ها و افزایش اعتبار آنها، جذب دانشجویان و اعضای هیات‌علمی بیشتر و تقویت همکاری و نوآوری از دیگر اثرات رتبه‌بندی‌های دانشگاهی محسوب می‌شوند. این رتبه‌بندی‌ها همچنین میزان اشتغال‌زایی فارغ‌التحصیلان را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد زیرا می‌توانند کیفیت ارتباط تحصیلات آنها را برای کارفرمایان آشکار کنند. برخی از کارفرمایان ممکن است از رتبه‌بندی به‌عنوان ابزار غربالگری یا شاخصی برای شناختن مهارت‌ها و شایستگی‌های نامزدها استفاده کنند. از این‌رو، فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌هایی با رتبه‌های بالاتر ممکن است در بازار کار موقعیت استیج بالاتری داشته باشند؛ چرا که می‌توانند برتری علمی و تخصصی بالاتری را بهتر نشان دهند. از دیگر اثرات رتبه‌بندی‌ها می‌توان به اثربخشی آنها بر مهارت‌ها و نتایج یادگیری فارغ‌التحصیلان اشاره کرد. برخی دانشگاه‌ها برنامه‌ها و واحدهای درسی خود را در راستای شاخص‌ها و معیارهای رتبه‌بندی‌ها تعیین می‌کنند تا بتوانند نمره و جایگاه خود را در رتبه‌بندی‌ها بهبود ببخشند که این خود می‌تواند باعث بالا رفتن کیفیت آموزشی، تقویت پژوهش و نوآوری و بهبود جهانی‌سازی شود. اما در مقابل، رتبه‌بندی‌ها اثرات منفی هم ممکن است به همراه داشته باشد به‌طوری که می‌تواند دامنه و تنوع آموزشی را محدود کند، استقلال و خلاقیت استادان و دانشجویان را تضعیف کرده و فشار رقابت را بر آنها افزایش دهد. اما در این راستا، رتبه‌بندی‌های دانشگاهی همچنین می‌توانند چالش‌هایی را نیز پیش روی آموزش عالی قرار دهند زیرا شکافی را بین انتظارات و واقعیت‌ها ایجاد می‌کنند. رتبه‌بندی‌ها معمولاً جامع یا عینی نبوده و بر پایه داده‌ها و روش‌های محدود و گاه مغرضانه تکیه می‌کنند و به‌طور کامل قادر نیستند تنوع و پیچیدگی‌های آموزش عالی را به تصویر بکشند و علاوه بر این ثابت نبوده و در گذر زمان هم دستخوش تغییر می‌شوند.

دنیا به دنبال راه‌حل می‌گردد

با نقدهایی که کارشناسان و پژوهشگران نسبت به نظام‌های رتبه‌بندی دنیا مطرح کرده‌اند ایده‌ها و پیشنهادهایی برای حل چالش رتبه‌بندی‌های موجود عنوان شده است تا جایی که حتی عده‌ای طرح راه‌اندازی رتبه‌بندی جدیدی را مطرح کرده‌اند. در خبری که به‌تازگی منتشر شده کشورهای عضو «بریکس» اعلام کرده‌اند که قصد دارند یک نظام رتبه‌بندی دانشگاهی جدید و مستقل راه‌اندازی کنند. گروه «بریکس» گروهی بین‌المللی به رهبری قدرت‌های برتر اقتصادی نوظهور دنیاست که متشکل از پنج اقتصاد بزرگ درحال شکل‌گیری از جمله برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی است. در ادامه قرار است کشورهای چون ایران، امارات، آرژانتین، عربستان سعودی، اتیوپی و مصر هم به جمع کشورهای «بریکس» اضافه شوند. این گروه که نظام‌های رتبه‌بندی فعلی جهان را به فاصله گرفتن از ارزش‌ها و تمایل به قرار دادن اولویت‌ها به دانشگاه‌های نیمکره شمالی متهم کرده‌اند، متعهد شده‌اند که با بازنگری رتبه‌بندی‌ها، به دنبال تعیین شاخص‌های جدید در قالب یک نظام رتبه‌بندی جدید برای دانشگاه‌ها هستند. آنها در نظر دارند در بازنگری‌های خود به جای اولویت دادن به کمیته کیفیت خروجی پژوهش‌ها تأکید کنند و معتقدند که این رتبه‌بندی باید طبق داده‌های عینی و با در نظر گرفتن اعتماد جهانی و نیز اولویت قرار دادن کیفیت به جای کمیته شکل گیرد.

به گزارش cnn، در اقدامی دیگر، رتبه‌بندی USNews تغییراتی را در روش رتبه‌بندی بهترین دانشگاه‌ها ایجاد کرده به‌طوری که قرار است با اعمال این تغییرات، موفقیت دانشجویان را جزء اولویت‌های خود قرار داده و تأثیر دانش‌آموختگان و ابعاد کلاس‌های درس را از شاخص‌های رتبه‌بندی خود حذف کند. به دنبال این تصمیم، قرار است رتبه‌بندی بهترین دانشگاه‌ها در سال ۲۰۲۴ که از سوی این رتبه‌بندی در پایین منتشر خواهد شد بر موفقیت دانشگاه از منظر فارغ‌التحصیلان دانشجویان با پیشینه‌های مختلف تأکید خواهد داشت. علاوه بر موارد حذف شده استادان با بالاترین مدرک در رشته‌های خود و نیز سابقه نمرات دبیرستان برای کلاس‌های ورودی دانشگاه در فهرست حذفی‌های این رتبه‌بندی قرار گرفته است.

شاخص‌های مشابه با ضریب تأثیر متفاوت

را به شهرت دانشگاهی اختصاص می‌دهد و با نظرسنجی از هزاران شخصیت در آموزش عالی که به تدریس و تحقیق در آموزش عالی پرداخته‌اند، از آنها می‌خواهد تا به ۱۰ موسسه محلی و ۳۰ دانشکده بین‌المللی در آموزش عالی دنیا اشاره کنند. این پایگاه رتبه‌بندی همچنین برای دریافت اطلاعات در مورد شاخص شهرت کارفرما که به میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی می‌پردازد، از هزاران کارفرما در سراسر دنیا می‌خواهد تا حداکثر ۱۰ دانشگاه محلی و ۳۰ دانشگاهی را نام‌برند که فارغ‌التحصیلانی با میزان اشتغال بالا در پرورنده خود داشته‌اند. رتبه‌بندی QS هنگام امتیازدهی براساس پارامترهای رتبه‌بندی، داده‌های موردنیاز خود را به‌طور مستقیم از دانشگاه‌ها دریافت کرده و سپس، سایت رتبه‌بندی دانشکده، این داده‌ها را براساس آمار داده‌های دولتی تأیید می‌کند. همچنین رتبه‌بندی تایمز برای بررسی شاخص بهره‌وری پژوهشی، تعداد مقالات منتشر شده در ژورنال‌های دانشگاهی را که به ازای هر محقق توسط پایگاه داده اسپوکس ال‌زیور نمایه شده، محاسبه کرده و ابعاد موسسه دانشگاهی را نیز در نظر می‌گیرد. در رتبه‌بندی تایمز، موسسات آموزشی و دانشگاه‌ها داده‌های مربوط را ارائه داده و آنها را

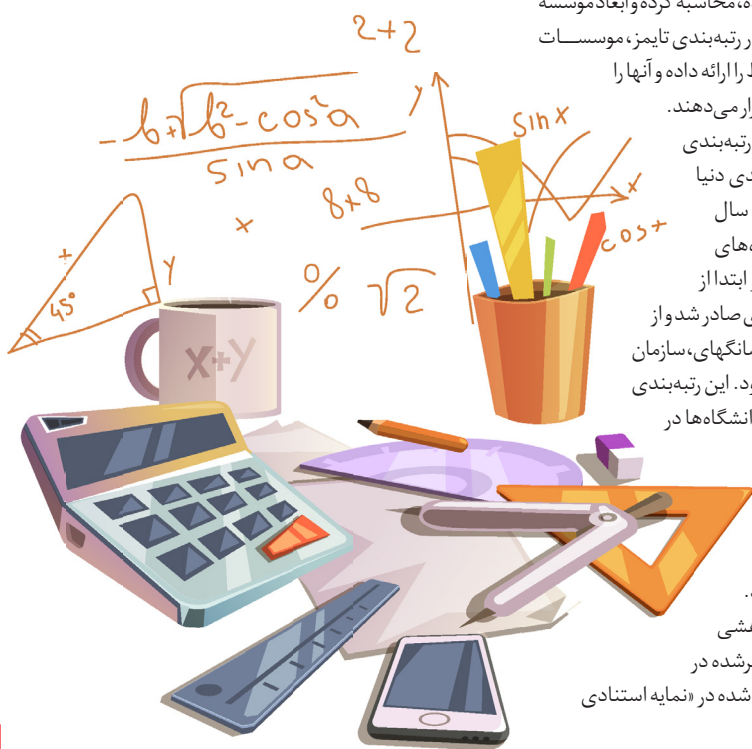
برای استفاده در رده‌بندی مورد تأیید قرار می‌دهند.

رتبه‌بندی‌های دیگر نظام‌های رتبه‌بندی دنیاست که لقب اولین پایگاه رتبه‌بندی دنیا را از آن خود کرده و نخستین بار در سال ۲۰۰۳ اولین فهرست برترین دانشگاه‌های دنیا را منتشر کرد. این رتبه‌بندی در ابتدا از سوی دانشگاه «جیانو تونگ» شانگهای صادر شد و از سال ۲۰۰۹ توسط مشاوره رتبه‌بندی شانگهای، سازمان متمرکز بر آموزش عالی منتشر می‌شود. این رتبه‌بندی شاخص‌های خود را برای ارزیابی دانشگاه‌ها در اختیار دارد و چهار شاخص اصلی کیفیت آموزش، کیفیت اعضای هیات‌علمی، خروجی پژوهش‌ها، و عملکرد سرانه هر موسسه آموزشی را مدنظر قرار می‌دهد. در میان این شاخص‌ها، خروجی پژوهشی به دو زیرمجموعه شامل مقالات منتشرشده در مجلات ساینس و نیچر و مقالات نمایه‌شده در «نمایه استنادی

پژوهشگران و منتقدان چه می‌گویند؟

QS و تایمز از نظرسنجی‌های شهرت به‌عنوان به‌عنوان ابزاری برای ارزیابی چگونگی ارزش‌گذاری یک موسسه توسط همکاران و سهامداران کلیدی خود استفاده می‌کنند. «جولیان هان» پژوهشگر آموزش عالی و الیویند ریگل» استاد دانشگاه نیز نقدهایی را به رتبه‌بندی‌های دانشگاهی دنیا وارد کرده‌اند. آنها این گونه استدلال می‌کنند که معیارهای مورد استفاده توسط پایگاه‌های رتبه‌بندی اغلب بسیار خام و ساده‌اند؛ از سوی دیگر روش‌شناسی و داده‌های آنها به اندازه کافی شفاف نیست و اعتبار کافی ندارند. «جلنا برانکوویچ» محقق عنوان کرده است که قصد انتقاد از نظام رتبه‌بندی را حداقل به روشی که انجام می‌شود، ندارم. اما چیزی که اهمیت پیدا می‌کند روش‌شناسی ناقص یا تأثیرات نامطلوبی است که در رتبه‌بندی انجام می‌شود و برخی از همین پایگاه‌های رتبه‌بندی برای کسب سود بیشتر راه‌اندازی می‌شوند. رتبه‌بندی‌ها با در نظر گرفتن شاخص‌های مختلف، یک شاخص را در گستره آموزش عالی جهان خاص جلوه می‌دهد اما این بدان معنا نیست که آن شاخص می‌تواند معیار حائز اهمیت باشد اما با تعیین آن شاخص می‌توان نگاه‌ها را به آن مورد تغییر دهد.

به گزارش studyinternational، نقدی که پیرامون رتبه‌بندی تایمز مطرح می‌شود این است که این نظام رتبه‌بندی بیش از هر چیز روش ارزیابی خود را روی استانداردها متمرکز می‌کند و همین امر، کار را برای دانشگاه‌هایی که زبان اصلی تدریس در آنها انگلیسی نیست دشوارتر می‌کند؛ از این رو دانشگاه‌های اروپایی که اغلب زبان اصلی دانشگاه‌هایشان زبان انگلیسی نیست، شانس کمتری برای حضور در رده‌های بالا را پیدا می‌کنند. در سراسر اروپا ده‌ها دانشگاه عالی حضور دارند که بسیاری از آنها دارای امکانات پیشرفته و پشتیبانی مالی هستند و کم‌تر بت بودن دانشگاه‌های اروپایی در رتبه‌بندی‌های این نظام دلیل بر آن نمی‌شود که مقصد برتری برای دانشجویان بین‌المللی نباشند؛ به‌عنوان مثال، آلمان پنجمین مقصد دانشجویان بین‌المللی در دنیاست. نقص دیگر رتبه‌بندی تایمز، تمرکز روی دانشگاه‌ها به‌عنوان یک نهاد واحد و غفلت از درک این موضوع است که دانشگاه‌های مختلف در دانشگاه‌ها نقاط قوت و ضعف متفاوتی دارند. برخی دانشگاه‌ها در حوزه‌های موضوعی خاصی برتری دارند و نادیده گرفتن این موسسات صرفاً به این دلیل که رتبه کلی آنها بالا نیست منطقی به نظر نمی‌رسد.

همچنین nature هم در نقدی که نسبت به نظام‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها منتشر کرده به این موضوع پرداخته است که مطالعات انجام‌شده روی رتبه‌بندی‌ها و دانشگاه‌های برتر اعلام شده، ارتباط مستقیمی را بین ثروت بالا در یک منطقه و موفقیت موسسات دانشگاهی آن منطقه نشان می‌دهد. نشریاتی مانند تایمز در سطح بین‌المللی با نظام رتبه‌بندی CENSIS در ایتالیا به‌طور دائم دانشگاه‌ها را براساس پژوهش‌ها، تدریس و ارتباطات صنعتی آنها و سایر معیارها رتبه‌بندی می‌کنند. رتبه‌های به‌دست‌آمده، کلید مهمی برای جذب دانشجو و نیز بودجه‌های دولتی و خصوصی به‌شمار می‌روند و به‌نوعی، دانشگاه‌ها از این امتیاز برای کسب بودجه‌ها و دانشجویان بیشتر استفاده می‌کنند و این موضوعی است که منتقدان آموزش عالی و رتبه‌بندی‌ها مطرح کرده‌اند.

به گزارش collegerealitycheck، نقد مشابهی هم که به رتبه‌بندی QS مطرح می‌شود تمرکز این پایگاه روی موسسات آموزشی و دانشگاه‌های بزرگ و انگلیسی‌زبان است و بیش از همه اولویت آنها در رتبه‌بندی، متمرکز شدن روی دانشگاه‌هایی است که رشته‌های اصلی آنها پزشکی و علوم زیستی است. از این رو بسیاری از کارشناسان بر این باورند که تأکید این رتبه‌بندی روی برخی موضوعات ممکن است رتبه‌بندی را آلوده و از روند طبیعی آن خارج کند و منتقدان زیادی وجود دارند که صحت و اعتبار رتبه‌بندی معروف دانشگاهی را زیر سوال می‌برند. همان‌طور که گفتیم، شهرت رتبه‌بندی بیشترین وزن سنجش در رتبه‌بندی QS را به خود اختصاص داده و در امتیازدهی به دانشکده‌ها تنها براساس چنین عاملی، اقدام به نظرسنجی می‌کند که باعث می‌شود نتایج به‌دست‌آمده بسیار ذهنی و جانبدارانه باشد. در این میان، نقد دیگری که به این رده‌بندی وارد می‌شود این است که QS موسسات بزرگ‌تر را به موسسات کوچک‌تر ترجیح می‌دهد. اما این سلایق رتبه‌بندی اتهام‌های وارده را رد و تأکید می‌کند که نظرسنجی‌های خود را به مجموعه‌ای از زبان‌ها انجام می‌دهد و سعی می‌کند گمانه‌زنی‌ها در مورد تعصب نسبت به دانشکده‌ها انگلیسی‌زبان را از بین ببرد. نقد دیگری که به نظام‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها وارد است این است که این رتبه‌بندی‌ها نتایج متناقضی را منتشر می‌کنند به‌طوری که به‌عنوان مثال، دانشگاه آکسفورد در رتبه‌بندی تایمز بهترین دانشگاه دنیا لقب گرفته است درحالی که در دو رتبه‌بندی دیگر جزء سه دانشگاه برتر قرار گرفته است.